

**Forbrukerlære
i rammeplan
for allmennlærer-
utdanning
(LU-2003)**

Utdrag fra
rammeplaner for fag

Forbrukerrådet/Barne- og
familiedepartementet

INNHold

Side

Innledning	5
Forbrukerlære i rammeplanverket for allmennlærerutdanningen	7
Forbrukerlære i fagene	8
Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL)	8
Matematikk	8
Norsk	8
Heimkunnskap	8
Kroppsøving	9
Kunst og håndverk	9
Natur- og miljøfag	9
Samfunnsfag	10

INNLEDNING

Norsk utdanningspolitikk anerkjenner viktigheten av å utvikle selvstendige, kunnskapsrike, reflekterte individer som kan fungere i et globalt forbrukersamfunn. I den generelle delen av læreplanen for grunnskole, videregående opplæring og voksenopplæring står det bl.a.:

«Mennesket er en del av naturen, og treffer stadig valg med konsekvenser ikke bare for egen velferd, men også for andre folk og for naturmiljøet. Valgene har konsekvenser på tvers av landegrensener og over generasjoner: Livsstil påvirker helse; vårt lands forbruk forårsaker forurensning i andre land; vår tids avfall blir neste slektsledds problem.» L97 s.45

Videre står det i Prinsipper og retningslinjer for grunnskolen:

«Opplæringa skal medverka til at elevane utviklar seg som kunnskapsrike og medvitne forbrukarar og til at dei lærer å vere kritiske og gjere gjennomtenkte val, både som forbrukarar, mediebrukarar og brukarar av fritida.» L-97 s.68

«Opplæringa skal danne grunnlaget for ei allsidig utvikling og utfordre og stimulere både praktiske og teoretiske interesser og evner hos elevane. Ho skal medverke til at elevane utviklar ein allsidig kompetanse...elevane treng kunnskap om sosiale og politiske rettar og plikter...Opplæringa skal hjelpe elevane til å meistre arbeids-, familie- og samfunnsliv...» L-97 s.66

Forbrukerlære er fremhevet i L-97 som et emneområdet på tvers av fag. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet utga i august 1998 en veiledning for forbrukerlære i grunnskolen. Forbrukerundervisning skal inneholde formidling av kunnskap og oppøving av ferdigheter. Samtidig skal undervisningen bidra til holdningsskapning og aktiv deltagelse hos elevene i problemløsning.

Lærerutdanningen har fått nye rammeplaner i 2003. Fortsatt tar de utgangspunkt i grunnskolens læreplaner L-97. Emner som er tilknyttet forbrukerlære finnes i flere fag. Dette heftet gir en oversikt over mål for forbrukerlære i rammeplanene for allmennlærerutdanningen. I oversikten for fagene refereres det til seks delområder innenfor forbrukerlære som er definert av de nordiske forbrukerinstitusjonene, og lagt til grunn som "redaksjonelt prinsipp i "Veiledning. Forbrukerlære i grunnskolen" (s 12-16)¹. Delområdene er:

1. Personlig økonomi
2. Forbrukernes rettigheter og plikter
3. Kommersiell påvirkning/reklame
4. Forbruk, miljø og etikk
5. Kosthold
6. Produktsikkerhet/sikkerhet

Målene for delområdene er formulert og utdypet i heftet «Forbrukerundervisning i Norden» laget etter oppdrag fra Nordisk Ministerråd.²

---

1 Veiledningen er utarbeidet i et samarbeid mellom UFD, BFD og Forbrukerrådet. Den finnes på <http://forbrukerportalen.no> og under "forbrukerlære" i Skolenettets søkevindu.

2 Heftet finnes også på <http://forbrukerportalen.no/>

Barne- og familiedepartementet og Forbrukerrådet startet i 1993 prosjektet «Forbrukerutdanning i skolen» der målet er å styrke forbrukerkunnskapen i såvel grunnskolen som videregående opplæring og lærerutdanningen. Utdraget fra Rammeplan for allmennlærerutdanningen er foretatt av rådgivningsgruppen for grunnskolen under BFD's prosjekt. Gruppen består av følgende personer: Seniorrådgiver Ole-Erik Yrvin, BFD, høgskolelektor Victoria W. Thoresen, Høgskolen i Hedmark, Hamar, 1.lektor Sigrunn Hernes, Høgskolen i Agder, lærer Inger Lise Skare, Ranvik ungdomsskole, Sandefjord, prosjektleder Eli Karlsen, Forbrukerrådet.

Vi håper at oversikten kan være til hjelp for høgskolene i deres utarbeidelse av egne fagplaner og andre som er opptatt av forbrukerlære i skolen.

FORBRUKERRÅDET, mai 2003

FORBRUKERLÆRE I RAMMEPLANVERKET FOR ALL-MENNLÆRERUTDANNINGEN

Rammeplanen utgjør et *forpliktende grunnlag* for institusjonene som gir lærerutdanning, for de tilsatte, studentene og representanter for praksisopplæringen.

Kapittel 1.4 Samfunn, barnehage/skole, lærerutdanning

Medieindustrien og informasjons- og kommunikasjonsteknologien

..."Lærerstudentene skal kunne bruke teknologien til læring og kommunikasjon, men de skal også kunne reflektere kritisk omkring bruken av denne"

Forbrukersamfunnet

"Forbrukersamfunnet slår stadig kraftigere inn i hverdagen til barn og unge. Det utgjør en sterk verdipåvirkning. Barnehagen og skolen må kunne møte denne påvirkningen med alternative kunnskaper og verdier. På dette området må lærere samarbeide nært med foreldre/foresatte. Lærerutdanningen skal på sin side forberede studentene på denne oppgaven. Gjennom kritisk drøfting av forbrukersamfunnet skal studentene lære hvordan de kan presentere elevene for alternative perspektiver, holdninger og verdier."

Likestilling

..".Det er et mål for opplæringen at begge kjønn skal kunne utfolde seg på egne premisser. Kunnskap om forskjellene mellom gutter og jenter er viktig i lærerutdanningen. Trykket fra en global kultur- og medieindustri som ofte er stereotyp i uttrykk og innhold, påvirker barn og unge..."

Endringer i nærings- og arbeidslivet

.."Praktisk entreprenørskap er et læringsmål som skolen legger stadig mer vekt på. Kunnskap om å starte egen virksomhet bør inkluderes i opplæringen for de eldste elevene."

Kapittel 2.5 Fra rammeplan til fagplan

Om arbeidsområder på tvers av fag er miljø- og ressursforvaltning nevnt.

FORBRUKERLÆRE I FAGENE

Kristendoms-, religions- og livssynskunnskap (KRL)

Forbrukertema: Forbruk, miljø og etikk, kommersiell påvirkning/reklame

Å være lærer

Studentene skal

- ha forståelse for oppgaven som verdiformidler i et flerkulturelt samfunn

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne drøfte etiske spørsmål på grunnlag av faglig kunnskap og innsikt i elevenes livssituasjon

Matematikk

Forbrukertema: Personlig økonomi

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne knytte eksempler fra elevenes erfaringsverden til arbeidet med matematikk i grunnskolen

Norsk

Forbrukertema: Kommersiell påvirkning/reklame

Fagleg og fagdidaktisk kunnskap

Studentane skal

- kjenne sentrale tekstanalytiske omgrep og særtrekk ved ulike skjønnlitterære og sakprega sjangrar i ulike medium og vere i stand til å bruke denne kunnskapen i analyse og tolking av tekstar uttrykt i tale, skrift og bilete.

Å vere lærar i norsk

Studentane skal

- kunne leggje til rette for at elevar utviklar gode lese- og skrivestrategiar og utforskar språk og tekstar i ulike medium.....

Heimkunnskap

Forbrukertema: Personlig økonomi, forbrukernes rettigheter og plikter, forbruk, miljø og etikk, kommersiell påvirkning/reklame, kosthold og produktsikkerhet

Formål og egenart

"For å nå dette målet skal studentene tilegne seg solide ferdigheter og innsikt i matkultur, kosthold og ernæring, forbruk og økonomi, samhandling og livsstil."

".. skal forberede studentene på en lærerrolle som fremmer elevenes dagliglivskompetanse og interesse for faget."

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- ha kunnskap om norsk ernæringspolitikk og om råvarer og matprodukter som er i samsvarende med en bærekraftig utvikling.....
- ha kunnskap om bærekraftig forbruk og viktige forskrifter som gjelder forbrukernes rettigheter og plikter

Å være lærer i heimkunnskap

Studentene skal

- kunne praktisere og gi opplæring i prinsipper for god hygiene i et helse-, økonomi- og miljøperspektiv
- kunne planlegge, organisere, gjennomføre, vurdere og kritisk analysere praktiske faglige og tverrfaglige aktiviteter, der vareundersøkelser, reklame, kommersiell påvirkning, innkjøp, pris, kvalitet, sikkerhet, miljø og disponible midler ses i sammenheng.

Kroppsøving

Forbrukertema: Kommersiell påvirkning/reklame, kosthold

Å være lærer i kroppsøving

Studentene skal

- kunne utarbeide og begrunne planer i bevegelsesaktiviteter og trening og sett i forhold til kroppsidealene, kosthold, spisevegring, kunstig stimulerende midler og livsstil.

Kunst og håndverk

Forbrukertema : Forbruk, miljø og etikk

Formål og egenart

"Opplæringen i kunst og håndverk skal fremme sentrale verdier i skolen, med vekt på samarbeid, likestilling mellom kjønn og kulturer og en bærekraftig miljø- og ressursforvaltning."

Studentene skal

- kunne bruke ulike materialer, redskaper og teknikker i skapende arbeid med to- og tredimensjonale uttrykksformer og se faglige valg i et miljø- og ressursperspektiv
- kunne foreta hensiktsmessig materialvalg, organisere verksteder og vedlikeholde aktuelle verktøy for undervisning

Natur- og miljøfag

Forbrukertema: Forbruk, miljø og etikk

Formål og egenart

"Forvaltningen av natur, miljø og ressurser er avhengig av kunnskap og diskusjon, og naturvitenskapelige vurderinger må ses i forhold til etiske verdier og idealer."

Faglig og fagdidaktisk kompetanse

Studentene skal

- forstå sammenhenger i naturen, problemer knyttet til ressursutnytting og fenomener naturen og i dagliglivet rundt oss.

Å være lærer

Studentene skal

- kunne anvende naturfaglige kunnskaper og arbeids- og tenkemåter til å identifisere, arbeide med og vurdere spørsmål i elevenes dagligliv

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne legge til rette for diskusjon av etiske utfordringer knyttet til naturfag generelt og til spesielle undervisningsopplegg.....

Samfunnsfag

Forbrukertema: Forbrukernes rettigheter og plikter, kommersiell påvirkning/reklame, forbruk, miljø og etikk, personlig økonomi

Formål og egenart

"Faget skal fremme et aktivt engasjement for demokrati, menneskerettigheter og internasjonal solidaritet. I faget skal det legges vekt på bærekraftig utvikling, likestilling, toleranse og respekt for ulike kulturer.

Faglig og fagdidaktisk kunnskap

Studentene skal

- forstå samspillet mellom naturgrunnlag, ressursutnytting, næringsstruktur, bosettingsmønster, levekår og forbruk
- ha innsikt i sosiale, økonomiske, kulturelle og politiske samfunnsforhold og hvordan sosialisering og ulike former for påvirkning skjer i dagens samfunn

Å være lærer i samfunnsfag

Studentene skal

- kunne legge til rette for opplæring om samfunnsforhold i et flerkulturelt og globalt perspektiv, med vekt på menneskerettigheter og demokratiske prinsipper
- kunne veilede elevene om deres retter og plikter i samfunnet generelt og i forhold til forbruk, offentlig tjenesteyting og markedet spesielt
- ha innsikt i forholdet mellom opplæring og arbeidsliv og hvordan entreprenørskap kan inspirere til lokalt utviklingsarbeid

Samhandling og refleksjon

Studentene skal

- kunne reflektere over hvordan de selv kan utvikle en lærerrolle som fremmer elevenes samfunnsengasjement og muligheter for å påvirke utviklingen.